

Arvoisa pääministeri Petteri Orpo, koltasaamelaisten luottamusmies Veikko Feodoroff, hyvät komissaarit. Hyvät saamelaiset sekä kaikki kuulijat sekä täällä paikan täällä että striimin välityksellä.

Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio on nyt saavuttanut tärkeän käännekohdan, kun sen raportti on valmistunut. Meidän asettajatahojen onkin nyt syytä ottaa raportti vakavasti: se sisältää paljon tärkeää ja monipuolista tietoa, johon tutustua. Sen pohjalta meidän on hyvä nyt tarttua vuorostamme aktiivisesti työhön ja alkaa rakentaa sovintoa. Nyt on aika ottaa käyttöön uudenlainen asenne saamelaisasioihin: vanhat toimintatavat eivät enää riitä.

Työ ei siis suinkaan pääty tähän, vaan tästä se varsinaisesti vasta alkaa. Sovinnon edellytys on, että raportin opit otetaan tosissaan, ettei vääryksiä enää tulevaisuudessa toisteta. Saamelaisten kertomiin vaikeisiin kokemuksiin on myös ehdottomasti suhtauduttava asiaankuuluvalla kunnioituksella ja vakavuudella. Koottu tieto täytyy myös saada laajalti mukaan suomalaisen yhteiskunnan eri tasoille. Ilman tietoa ei sovintoa voida saavuttaa. Suomen valtiolla on nyt tärkeä vastuu korjata menneitä vääryksiä sekä hoitaa saamelaisasiat jatkossa paremmin raportin toimenpiteiden avulla, sen sisältämään tietoon pohjaten. Tämä kuitenkin vaatii voimakasta tahtotilaa ja sitoutumista, yli puoluerajojen ja vaalikausien.

Samalla täytyy myös muistaa, ettei totuus- ja sovintokomission asettaminen ole ollut meille ilo eikä voitto, kuten aiempi puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio aikoinaan totesi. Komission perustaminen on ollut viimeinen, äärimmäinen vaihtoehto sen jälkeen, kun aiemmat yritykset korjata tilannetta eivät ole onnistuneet.

Onkin tärkeää, että nyt ehdotettuja toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan sekä asiaankuuluvalla huolellisuudella että saamelaisten osallisuus ja luottamus varmistaen. Olemmekin ehdottaneet toimeenpanoa varten erillistä mekanismia, jossa mukana olisimme me kaikki komission asettajatahot, ja jolla olisi asiaankuuluvat resurssit ja toimivalta. Nyt perustettu parlamentaarinen työryhmä on varmasti valtiolle tarpeellinen ja vastaa valtionhallinnon tarpeisiin, mutta se ei yksin riitä: työssä on saamelaisten äänen ja saamelaisten tarpeiden kuljettava vahvasti mukana.

Toivomme myös, että parlamentaarinen työryhmä suhtautuu saamelaisten kertomuksiin asiaankuuluvalla kunnioituksella. Monille saamelaisille menneistä kertominen on avannut vanhoja traumoja.

Ehdottamamme asettajatahojen toimeenpanoryhmä tarjoaisi luottamuksellisen areenan keskustella ja etsiä yhteistä tahtotilaa. Luottamuksen ja sovinnon rakentamiselle ainoa mahdollinen tie on sellainen, jossa saamelaiset ovat prosessissa aidosti mukana, tasaveroisina kumppaneina.

Osana komission työtä on julkaistu lukuisia ansiokkaita erillisselvityksiä, jotka ovat osaltaan tuoneet tietoa saamelaisille tärkeistä asioista. Kiitos kaikille selvitysten laatijoille! Monesta aiemmin vähäiselle huomiolle jääneestä asiasta on selvitysten avulla nyt saatu lisätietoja, tai jopa kuultu niistä ensimmäistä kertaa.

Toimeenpanoesityksissä on meille kaikille runsaasti perehdyttävää. On kuitenkin tärkeää, että ryhdymme ripeästi toimeen. Moni toimenpide vaatii enemmän valmistelua: on esimerkiksi

aika viimein löytää ratkaisut saamelaiden maa- ja vesioikeuksien toteuttamiseen. Samalla monet tärkeät toimenpiteet ovat myös helpommin edistettävissä. Esimerkiksi kaikkien kolmen Suomessa puhuttavan elävän saamen kielen kannalta on tärkeää, että saamelaislapset voivat opiskella saamea koko maassa.

Haluan kiittää yhteisesti kaikkia tähänastisesta työstä. Kiitän pääministeri Petteri Orpoa ja luottamusmies Veikko Feodoroffia, sekä tietysti kaikkia komissaareja ja komission sihteeristöä tästä suuresta työstä. Kiitos Sipilän ja Rinteen-Marinin hallituksille, jotka aloittivat työn kanssamme, sekä valtioneuvoston kanslian virkakunnalle. Lisäksi haluan vielä lämpimästi kiittää saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjj – Uvjâ – Uvjaa, jonka työ on ollut tämän raskaan prosessin aikana mittaamattoman arvokasta.

Uvjan perustamista voikin pitää erinomaisena esimerkkinä onnistuneista toimenpiteistämme. Uvjaa tullaan tarvitsemaan myös jatkossa, sillä monien kipeiden asioiden käsittely on nyt vasta päässyt alkuun. Uvjan toiminnan turvaaminen onkin seuraavaksi tärkeimpiä tehtäviä.

Lopuksi haluan vielä esittää ne kaikista tärkeimmät kiitokseni: suuri kiitos saamelaisille, että olette lähteneet työhön mukaan: omista kokemuksistanne kertoen, kriittistäkin palautetta antaen tai työtä muuten seuraten ja tukien. Kokemuksista kertominen on varmasti ollut yksilöille raskasta. Näillä todistuksilla on kuitenkin valtava arvo meille yhtenä Saamen kansana. Emme tule unohtamaan sitä, mitä kansallemme on tehty ja mitä on tapahtunut. Totuus- ja sovintokomission työ on tehnyt näkyväksi historiamme ja nykyisyytemme, ja olemme sen myötä oppineet ymmärtämään paremmin itseämme, yhteisöämme sekä kansaamme.

Tiedämme, kuinka suuri askel monille on ollut kokemuksistaan kertoa, eivätkä kaikki ole siihen ymmärrettävästi halunneet ryhtyä. Toivonkin, että tämän työn perusteella meidän on yhdessä hieman helpompaa tätä keskustelua myös jatkaa. Ilman teitä tämä työ ei olisi ollut mahdollista.

Meidän kaikkien tehtävänä onkin nyt varmistaa, että olemme olleet tämän luottamuksen arvoisia. Kiitos.